

İLKÖĞRETİM 4-5 SOSYAL BİLGİLER DERS PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Hatice Memişoğlu
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
memisoglu_h@ibu.edu.tr

Özet

İlköğretim 4. ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler ders programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırma İlköğretim 4-5. Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler ders programına ilişkin görüşlerini almaya yönelik betimsel içerikli bir çalışmadır. Araştırmada veriler 40 sorudan oluşan anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırma Bolu Merkez ilçede 23 İlköğretim okulunda 4.-5. Sınıflarında öğretmenlik yapan 114 öğretmene uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan ankette programın kazanım, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarına ilişkin sorular sorulmuştur. Sosyal bilgiler ders programına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinde cinsiyet, okuttukları sınıf, hizmet içi eğitim değişkenine göre fark bulunmamıştır. Ancak kıdem ve mezuniyet durumuna göre görüşleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Programı, Öğretmen.

THE EVALUATION OF 4-5 SOCIAL STUDIES CURRICULUM ACCORDING TO TEACHERS' OPINIONS

Abstract

The aim of this study is to find out the evaluation of the 4th and 5th grade social studies curriculum according to the teachers' opinions using descriptive statistics methods. The data of the research was obtained with a scale which was made up of 40 items. 114 teachers working at 4th and 5th grade at 23 elementary schools in the center of Bolu participated in the research. The scale used in the research consists of questions about the curriculum's acquisition, content, educational conditions and evaluation dimensions. According to the study results, no significant difference was found between teachers' opinions and teachers' gender, class, and in service training variables. However, a significant difference was found between teachers' opinions and teachers' length of service and educational states.

Key Words: Social studies, Social Studies Curriculum, Teacher.

GİRİŞ

Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir. Sosyal Bilgiler yoluyla öğrencilere kültürel mirası aktarma ve onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirme amacı gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Erden, 1996: 9). Sönmez ise (1999: 17) Sosyal Bilgileri, "toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler" olarak tanımlamaktadır. Toplumsal gerçek denildiğinde, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik akla gelebilir. İnsanın yaşamında kullandığı ve zorunlu olan, onun daha kolay, rahat, mutlu yaşamasını, kendini gizil güçleri doğrultusunda geliştirip gerçekleştirmesini sağlayan tüm olgular ve ilişkiler bu kavramın içine girebilir.

1998 programında Sosyal Bilgiler dersinin amaçları, yurttaşlık görev ve sorumlulukları yönünden, toplumda insanların birbirleri ile ilişkileri yönünden; çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yeteneklerini geliştirmek yönünden, ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden dört bölümde ele alınmıştır (M.E.B. Tebliğler

Dergisi, 1998: 2487). Görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler dersi bireyin iyi bir vatandaş olarak yetişmesi, çevresini, vatanını tanıması, karşılaştığı sosyal problemleri çözmesini sağlayacak bilgi ve genel kültürü kazanmasını amaç edinmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretimi Programının vizyonu, 2005 programında “21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş, Türk Tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştiren düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir” olarak belirtilmektedir (Sosyal Bilgiler Programı, 2005: 45).

Sosyal Bilgiler Programı

Öğretim programı, belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, her dersin sınıflara göre haftada kaç saat okutulacağını ve öğretim metotlarını, tekniklerini gösteren kılavuzdur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 190). Demirel’e göre ise eğitim programı, öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2005: 6).

Cumhuriyet döneminde ilkokullarla ilgili olarak 1924–2005 döneminde birçok kez yetişek düzenlemesine girişilmiştir. Haftalık ders programında Tarih ve Coğrafya derslerine birer saat tahsis edildi. Bu dersler başlangıçta 3. 4. ve 5. sınıflarda okutulmuş ancak sonradan 3. sınıf müfredatından çıkarılmıştır (Piriçdane, 1997: 14). 1924 programının birçok eksiği bulunması ve uygulama sırasında meydana gelen aksaklıklar üzerine 1926 yılında yeni program hazırlandı. Bu programda “toplu öğretim” ilkesi benimsenmiş, böylece derslerin birbirinden bağımsız ve kopuk olması yerine her dersin bir diğerini destekler şekilde uygulamasına yönelik adımlar atılmış; 1924 programında yer alan dersler birleştirilerek “yurt bilgisi” adı altında okutulması kararlaştırılmıştır (Akar, 2001:34). 1926 programında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine haftalık programda ikişer saat ayrılmış ve 4. ve 5. sınıflar müfredatına yerleştirilmiştir. (Sönmez, 2005: 459).

1930, 1932 ve 1936 programlarında, adı geçen derslerin isim ve ders saatlerinin korunduğu, ancak yurt bilgisi dersinin 5. sınıfta haftada bir saate indirildiği görülmektedir. 1936 programı dünyadaki eğitim öğretim anlayışındaki değişikliklerin ve ülkemizde gerçekleşen yeniliklerin ürünüydü. Programda öğrencilere yakın çevreden hareketle uzağı kavratmak amaçlanmıştı (Baysal, 2006:12).

1948 programında Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi derslerinin amaçları yeniden düzenlenmiştir. 4. ve 5. sınıflarda 1936 programındaki ad ve saatleriyle aynen korunmuştur (Akar, 2001: 35; Sönmez, 2005: 459). Bu programda, tarih dersleri, milli tarihimize ilgili savaşlara, önemli şahıs ve olaylara yer verilerek farklı bir bakış açısı izlenmiştir. Coğrafya dersi programında, ana yönler, mevsimler, zaman tipleri, insanların çeşitli işleri ve yaşayış tarzları, ulaştırma araçları, dünyanın şekli ve hareketleri, kara ve denizlerin hareketleri vb. konular yer almaktaydı. Yurttaşlık dersi ise; vatandaşlık hak ve ödevleri, siyasi yapı, yargı sistemi, anlaşmalar, iş hayatı, uluslararası ilişkiler vb. konularla zenginleştirilmiştir (Piriçdane, 1997: 19).

Cumhuriyet Dönemi’nde 1926, 1930, 1936 ve 1948 programlarında da tek disiplinli program desenine uygun Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerine yer verilmiştir. Bu dersler, ilk kez 1962 yılında yayımlanan İlkokul Program Taslağı’nda, disiplinler arası bir yaklaşımla “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilerek yer almıştır (Öztürk ve Dilek, 2003:73). 1962 program taslağında ilkokulun amacı, kişisel, insani ilişkiler, ekonomik ve toplumsal hayat açılarıyla belirlenmiş; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin yerine Toplum ve Ülke incelemeleri dersi kabul edilmiştir. Ders saatleri 4. sınıfta altı, 5. sınıfta beş saat olarak belirlenmiştir (Sönmez, 2005: 459). Bir kitap basılmamış, öğretmenler derslerini Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi kitaplarıyla yürütmüşlerdir (Akar, 2001: 35).

1968 yılında yayımlanan İlkokul Programı’nda, ilk kez “Sosyal Bilgiler” adını almıştır (Sağlamer, 1997:2; Sözer, 1998:6; Sönmez, 1998:9; Dilek, 2001:55). 1968 İlkokul Programı’nda, “İlkokulun dördüncü ve beşinci sınıflarında tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi adı altında okutulan konular birbirleriyle olan yakın ilişkileri ile çocuğa uygunluğu bakımından birleştirilerek Sosyal Bilgiler adı altında bir bütün haline getirilmiştir (MEB, 1968). Dersin

programı üzerinde, bu yıllarda ABD’de egemen olan “Yeni Sosyal Bilgiler” akımının önemli bir etkisi olmuştur. Ancak, bu hareketi destekleyecek öğretim araç gereçlerinin bulunmayışı ve öğretmenlerin gerekli mesleki donanımdan yoksun oluşu gibi nedenlerle, Türkiye’deki ilköğretim okullarında davranışçı kuramın etkisindeki geleneksel yaklaşım egemenliğini sürdürmüştür (Erden,1996:6; Öztürk ve Dilek, 2003:73, Sağlam, 2006: 22). Programın getirdiği en önemli yenilik ise, önceki programlarda Hayat Bilgisi dersi için benimsenmiş olan eğitimde toplulaştırma anlayışının, ilkokulun 4. ve 5. Sınıflarında da uygulanmasıdır. Bu program ile Hayat Bilgisi dersinin yanında Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi dersleri de mihver ders olarak kabul edilmiştir (Baysal, 2006: 12).

1973 ve 1975 yıllarında programlarda düzenlemelere gidilmiş, ancak, Sosyal Bilgilerle ilgili ayda değer bir değişiklik meydana gelmemiştir. 1990 yılı düzenlemelerinde çevre ve trafikle ilgili onlar programa dahil edilmiştir. Bununla birlikte, 1968 programının ana hatlarıyla 1998 yılına kadar uygulandığı görülmektedir. Bu tarihte, 4.-7. sınıfları kapsayacak şekilde yeni bir ilköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yürürlüğe kondu.

1998 yılında yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler Programı’nın amaçlarıyla 1968 ilköğretim Sosyal Bilgiler Programı’nın amaçları büyük oranda örtüşmektedir. Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler Programı’nda içerik ve sıra yönünden bazı değişiklikler yapılmıştır. Fakat amaçlar hususunda bir değişikliğe gidilmemesi programın bütünlüğünü ve uyumunu bozmuştur. Bununla birlikte, programın bilgi, değer, tutum ve beceri dengesi açısından da pek uyumlu olmadığı açıktır. Zira bilgi ön planda iken, değer ve özellikle de beceri boyutu oldukça yetersizdir (Sağlam, 2006: 22). 1998 yılında ilköğretimin sekiz yıla çıkarılmasıyla yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler Programı’nda içerik ve sıra yönünden bazı değişiklikler yapılırken, amaçlar yönünden bir değişikliğin olmaması programın bütünlüğünü ve uyumunu bozmuştur. Bununla birlikte, programın bilgi, değer, tutum ve beceri dengesi açısından da pek uyumlu olmadığı görülmektedir. Bilgi daha ön planda iken, değer ve özellikle de beceri boyutu oldukça yetersizdir. Bu ve benzeri sorunlar, Sosyal Bilgiler Programının geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir (Öztürk ve Dilek, 2003:79; Doğanay, 2004:204).

Geçen yüzyılın son yıllarından itibaren dünyada öğretim programı geliştirme çalışmaları hızlanmış ve pek çok ülke, köklü değişikliklere gitme ihtiyacı duymuştur. Değişim ülkemizde de yansımaları bulmuş ve Sosyal Bilgiler programı 2005 yılında yeniden düzenlenmiştir.

2005 Sosyal Bilgiler programının dayandığı yapılandırmacı anlayışta öğrenme, bir öğrenme konusuyla ilgili problem çözme, kritik düşünme ve öğrencilerin aktif katılımı üzerine temellendirilmiştir. Öğrenciler, önceki bilgi ve yaşantıları üzerine yeni bir durumu uygulayarak yeni bir anlama düzeyi oluşturmak için, yeni bilgi ile önceden var olan zihinsel oluşumları birleştirirler. Bu yaklaşımda bilginin öğretmen tarafından özümletilmesinden ziyade, öğrencinin yeni bilgi inşa etmesi ön plandadır. Öğrenciler bir olayı ya da kavramı kendi kendilerine keşfettiklerinde daha çok heyecan duydukları için yeni bilgiyi daha iyi özümserler ve farklı yerlerde kullanırlar (Öztürk ve Dilek, 2005: 90). Bu yeni anlayışla öğrencilerin klasik ezbercilik anlayışından kurtarılması ve öğrenci pasifliğinin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Yeni Sosyal Bilgiler Programının temel yaklaşımı, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatarak etkin bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmektir. Öncelikle ‘Sosyal Bilgiler’ tanımında bir değişiklik görülmektedir (Ata, 2006: 73). Eski yaklaşıma göre Sosyal Bilgiler; tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi derslerle sınırlıydı. Yeni programda ise yukarıdaki disiplinlere antropoloji, hukuk, felsefe, psikoloji, sosyoloji, ekonomi eklenmiş ve bunları yansıtan öğrenme alanlarına göre üniteler belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler dersinin toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi olduğunun altı çizilmiştir (Ata, 2006: 73).

Ülkemizdeki bu yeni programın evrensel ve ulusal hedeflerine baktığımız zaman öğrenenlere çeşitli bilgiler kazandırma yanında, çok çeşitli beceri ve değerlerin de gelişmesinin amaçlandığı dikkat çekmektedir. Öngörülen temel becerilerin bazıları şunlardır: Eleştirel düşünme becerisi, problem çözme becerisi, gözlem becerisi, yaratıcı düşünme becerisi, vb. (MEB, 2005). Bunların yanında 4. sınıfta 91, 5. sınıfta 121 kavramla birlikte çok sayıda değer de öğrenciler tarafından kazanılması hedeflenmiştir (Özdemir, 2009).

Sosyal Bilgiler Programı ve Öğeleri

Eğitim programları hazırlanırken birtakım unsurlar göz önünde bulundurulur. Bunları basıca; toplumsal değer ve yargılar, toplumun ve bireylerin ihtiyaç ve beklentileri, konu alanları vb. şeklinde sıralamak mümkündür

(Akar, 2001: 5). Program tasarımları bir eğitim programını oluşturan temel öğelerden meydana gelmekte ve bu öğeler arasındaki ilişkiler açısından farklılıkları ortaya koymakta farklı tasarımlar ortaya çıkarmaktadır. Bir programın temel öğeleri, hedef, içerik (konu alanı), öğrenme yaşantıları ve değerlendirmedir (Demirel, 2005: 47).

Hedefler: eğitim sürecine giren kişinin davranışlarında, dolayısıyla da kişiliğinde oluşması istenen farklılaşmaları belirler. Eğitilecek kişinin kazanması gereken davranış ölçütlerini ortaya koyar (Demirel ve Kaya, 2003: 12-13). Programın birinci boyutu olan hedefler, dikey ve yatay olmak üzere iki aşamada ele alınmalıdır. Dikey boyutta hedefler uzak, genel ve özel hedefler olarak belirlenir. Yatay boyutta ise aşamalı olarak üç alanda sınıflandırılmaktadır. Bunlar da bilişsel, duyuşsal ve devinışsel (psikomotor) alanlardır (Demirel, 2006: 39-40). Her türlü eğitim etkinliklerinin hedeflere göre düzenlenmesi zorunludur. Planlı eğitim etkinliklerinde derste kullanılacak strateji, yöntem, teknik, araç-gereç, kaynak ve ders etkinlikleri sonucunda yapılacak sınav durumları, hedeflere göre düzenlenir. Bir eğitim sisteminin hedefleri çeşitli seviye ve boyutlarda ele alınabilir. Hedefler genellikle üç boyutta incelenmektedir (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 72). Bunlar ülkenin siyasal programına uygun ve oldukça genel çerçevede ele alınan uzak hedef; uzak hedefin yorumu ve aynı zamanda okulun iç görünümünü yansıtan genel hedef; öğrenciye kazandırılması düşünülen özellikler ve bir disiplin ya da bir çalışma alanı için hazırlanmış özel hedeflerdir (Demirel, 2005: 106).

İçerik: hedef davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesi olarak ele alınabilir. İçerik hedef davranışlar için bir araçtır; çünkü önce hedef ve davranışlar belirlenir; sonra bu hedef ve davranışların kazandırılmasına yardımcı olacak biçimde içerik düzenlenir. Oysa çoğu eğitim sisteminde hedef ve davranışlar yerine, içerik ön plana çıkmıştır. Bir içerik; hedef davranışlarla tutarlı, çağdaş bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgi ile donanmış, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve birbirinin ön koşulu, bilinenden bilinmeyene, kendi içinde mantıklı bir tutarlılığı olacak biçimde düzenlenmelidir (Sönmez, 2005: 39). Varış'a göre, eğitim programlarında içerik seçimiyle ilgilenenler dört ölçüte göre hareket etmelidirler. Bu ölçütler toplumsal fayda, bireysel fayda, öğrenme ve öğretme, bilgi strüktüründe muhtevanın işgal ettiği yerdir. Ancak yazar, bunlara yeni ölçütlerin ilave edilebileceğini savunur (Demirel, 2005: 120).

Önceki programlara kıyasla, 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriği esnek tutulmuştur. Programda içeriğin; bilgi, beceri ve değerlerin birlikte işlendiği öğrenme alanları biçiminde verildiği görülmektedir. Öğrenme etkinlikleri ve ünitelerin adları, "Sosyal Bilgiler Öğreniyorum", "Yeryüzünde Yasam", "Ülkemizin Kaynakları", "Ülkemiz ve Dünya", "İpek Yolunda Türkler", "Demokrasinin Serüveni" ve "Elektronik Yüzyıl" gibi öğrencilerin dikkatini çekecek ve merakını uyandıracak biçimde düzenlenmiştir. Ayrıca, bilgilerin güncel yasama uygun biçimde tasarlandığı ve yakın çevreden uzağa doğru bir öğrenmenin benimsendiği görülmektedir. Bu bakımdan program içeriğinin yapılandırmacı yaklaşıma uygun olduğu söylenebilir. Kuskusuz, içeriğin daha ayrıntılı olarak değerlendirilmesi, ancak ders kitaplarındaki yansımaları ile olanaklı olabilecektir. 2004 öncesi sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında içerik; konular ve alt konular biçiminde yer alırken, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenme alanları doğrultusunda oluşturulan üniteler ve ünitelerdeki kazanımları gerçekleştirmeye yönelik etkinlikler biçiminde yer almıştır (Yasar, 2005:338). Ayrıca, 1998 sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriğine bakıldığında, Tarih ve Coğrafya disiplinlerinin ağırlıklı olduğu görülürken, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriğinde ise, Tarih ve Coğrafya ağırlığının ortadan kalktığı ve Sosyal Bilimlerin farklı disiplinlerinin öğrenme üniteleri içerisinde yer aldığı görülmektedir (Karaduman, 2005: 18-19).

Eğitim Durumu: .Bu kavramın yerine " öğrenme ve öğretme süreci", "öğrenme-öğretme etkinlikleri", "öğretme durumu", "isleniş" gibi kavramlarda kullanılmaktadır. Programın en can alıcı ögesi olan eğitim durumu, üniteye yer alan kazanımların öğrencilere kazandırılması için yapılacak etkinlikleri kapsar. Bu süreç öğrencinin farklılaştırıldığı süreçtir. Eğitimden beklenen, bilmeyen bireyi bilen, yapamayan bireyi yapan, sorunlarını çözemeyen öğrenciyi çözen, sevmeyen öğrenciyi seven, başaramayan öğrenciyi başaran hale getirme işi, düzenlenecek eğitim durumu ile sağlanabilir (Sağlam, 2006: 37-38). İstenilen öğrenme yaşantılarını oluşturabilecek eğitim durumlarının seçilip düzenlenmesinde uyulması gereken bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir: Eğitim durumları hedefle ilgili olmalıdır. Eğitim durumları öğrenci düzeyine uygun olmalıdır

Eğitim durumları, hem birden çok hedefe hizmet etmeli hem de istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarmaktan uzak olmalıdır (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 89).

2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının önceki programlardan ayrılan en temel özelliği, Öğrenci merkezli öğretimi amaçlamasıdır. Ancak, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında genel olarak göze çarpan özellik, öğrenci merkezli yaklaşıma uygun ve tutarlı öğelerin az olmasıdır. Ayrıca, öğretmenlerin programda verilen etkinlikler dışında, çevresel etmenleri göz önünde bulundurarak kazanımlar doğrultusunda etkinlikler hazırlayabilecekleri belirtilmektedir. Ancak, öğrencilerin gerçekleştirilecek etkinlikleri belirlemedeki rolüne değinilmemektedir. Bu durumda, öğretmenlerin etkinlikleri hazırlayacak bilgilerinin ve yeterliliklerinin ne düzeyde olduğu da belli olmadığı gibi, öğrencilerin de sürece ne düzeyde ve nasıl katılacakları belli değildir. 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğretme-öğrenme sürecinde güncel ve özgün öğrenme yaklaşımlarına değinilmektedir. Özellikle, açıklamalar bölümünde kapsamlı açıklamalar yer almaktadır. Bu açıklamaların, programın etkili bir biçimde uygulanmasına katkıda bulunacağı ve öğretme-öğrenme sürecine zenginlik getireceği söylenebilir (Yaşar, 2005:339).Yine, program hazırlanırken, öğrencilerin ön bilgileri dikkate alınmaya çalışılmış; bunun için dersin islenişinde öğretmenin üniteler, dersler ve ara disiplinler ile ilişkilendirmeler yapmasına olanak sağlanmıştır. Ancak, birçok etkinlikte, öğretmenin öğrencilerin ön bilgilerini belirlemesi gerektiğine etkinliklerin başlangıcında yer verilmemiştir.

Değerlendirme: Belli bir öğrenci grubu için hazırlanıp uygulanan programların öğretim hedeflerinin istenilen düzeyde kazanılmasını sağlamada yeterli olup olmadığını belirlemek bazı ölçme ve değerlendirme etkinlikleri ile mümkün olabilir (Tan, 2006:16). Ertürk değerlendirmeyi eğitimde program geliştirmenin son ve tamamlayıcı halkası olarak eğitim hedeflerini gerçekleştirme derecesini tayin etme süreci olarak tanımlamıştır (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 92).

Programın değerlendirme boyutu, önceki programlarda yer alan geleneksel ölçme değerlendirme yöntemlerini içermesinin yanı sıra, ağırlıklı olarak yapılandırmacı öğrenmenin vurguladığı “süreç” değerlendirme anlayışı ile desteklenmiştir. Programdaki değerlendirme yöntemleri ile sadece ürün değil, öğrenme sürecinin de değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerinin yanı sıra, gösteri, tartışma, gözlem, proje, öz değerlendirme, anekdot, görüşme, araştırma kağıdı, tutum ölçekleri, öğrenci ürün dosyası ve tutum ölçekleri gibi ölçme-değerlendirme tekniklerine yer verilmiştir (MEB, 2005:109-117). Ancak, bu teknikler kullanılarak yapılan değerlendirmelerin genel not sistemine nasıl dönüştürüleceği ile ilgili bilgi verilmemiştir. Ayrıca, etkinlik örnekleri içinde birçok ölçme yöntem ve tekniği birlikte ve yeterince açıklama yapılmadan verilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma genel tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu sekiliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Genel tarama modelleri ise, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar 2005:77) .

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırma amaçları doğrultusunda Kılıçoğlu(2007) tarafından geliştirilen, ankete katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerini belirlemeyi amaçlayan 5 soru ve araştırmanın alt problemlerine yönelik 40 soru olmak üzere toplam 45 sorudan oluşan 5’li likert tipinde bir anket kullanılmıştır. Araştırma anketinde kazanımlar bölümünde 10 soru, içerik bölümünde 10 soru, eğitim durumu bölümünde 15 soru, değerlendirme bölümünde 5 soru olmak üzere programın bu açılardan yeterlilik düzeyini belirlemeye yönelik 40 soru bulunmaktadır. Birinci bölümünde yer alan 5 soru, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olduğu okul, görev yaptığı branşları ve okuttuğu sınıfları belirlemeye yöneliktir. İkinci bölümde bulunan 40 soru araştırmanın alt problemlerine göre dört alt gruptan oluşmuştur. Bu gruplarda yer alan sorular anket içerisinde aynı amaca yönelik soruların bir arada olmaması için karışık olarak verilmiştir. Veri toplama aracının 1. bölümünde bulunan, araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik

sorular için uygun cevaplar verilmiş ankete katılan öğretmenlerin kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Anketin 2. bölümünde bulunan sorular ise “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kısmen”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” seçenekleri ile ifade edilmiş ve yine öğretmenlerin en uygun buldukları seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Öğretmenlere açık uçlu üç soru da sorulmuştur.

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Bolu ili ve merkez ilçelerde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 100 öğretmene güvenilirlik için uygulanmıştır. Elde edilen veriler sonucunda güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alpha 0,97 olarak hesaplanmıştır. Daha sonra araştırma anketi örnekleme bulunan Bolu il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan toplam 114 öğretmene uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde araştırma kapsamında cevapları aranan alt problemlere yönelik olarak toplanan verilerin istatistikî çözümlenmeler yapılmıştır. Öğretmenlerin araştırmanın alt problemlerine göre oluşturulan dört alt grupta yer alan sorulara verdikleri cevaplar “Kesinlikle Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kısmen”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneklerine göre frekans (f) ve yüzde (%) olarak hesaplanmış ve tablo haline getirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde ölçme araçları ile toplanan veriler, uygun istatistik teknikler kullanılarak analiz edilmiş, bulgular tablo haline getirilerek açıklanmıştır.

Tablo1: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programında Kazanımlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Yüzde frekans	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1.Program kazanımları toplumun ihtiyaçlarından hareket edilerek düzenlenmiştir. X:3.64	% f	18.4 21	35.1 40	42.1 48	1.8 2	2.6 3
4.Program kazanımları öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur. X:3.67	% f	11.4 13	50.9 58	31.6 36	6.1 7	- -
7. Program kazanımları konu alanının özellikleri ile paralellik taşımaktadır. X:3.74	% f	12.3 14	54.4 62	28.9 33	4.4 5	- -
12. Program kazanımları öğretmenler tarafından açık ve anlaşılabilir niteliktedir. X:3.90	% f	25.4 29	49.1 56	18.4 21	4.4 5	2.6 3
17. Program kazanımları öğrenme alanlarını genel anlamda yansıtmaktadır. X:3.78	% f	7.9 9	64.9 74	24.6 28	2.6 3	- -
21.Program kazanımları öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde cevap vermektedir. X:3.83	% f	12.3 14	66.7 76	14 16	6.1 7	0.9 1
26. Program kazanımları kendi aralarında birbirleriyle tutarlıdır. X:3.79	% f	16.7 19	52.6 60	25.4 29	4.4 5	0.9 1
30. Program kazanımları öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olarak tasarlanmıştır. X:3.46	% f	4.4 5	52.6 60	28.9 33	13.2 15	0.9 1
35.Program kazanımları okullarımızda gerçekleştirilebilecek niteliktedir. X:3.58	% f		50.9 58	31.6 36	7 8	0.9 1
38. Program kazanımları toplumun genel beklentilerini yansıtmaktadır. X:3.38	% f	4.4 5	43 49	44.7 51	4.4 5	3.5 4

Tablo1’de görüldüğü gibi, “Program kazanımları toplumun ihtiyaçlarına göre düzenlendiğine” ilişkin soruya öğretmenlerin %42.1’i kısmen katıldığını, %35.1’nin katılıyorum ve “Program kazanımları öğrencilerin gelişim düzeylerine uygundur” sorusuna öğretmenlerin %50.9’u katılıyorum, %31.6’sı kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir.

“Program kazanımları konu alanının özellikleri ile paralellik taşımaktadır” seçeneğine ise %54.4 katılıyorum ve “Program kazanımları öğretmenler tarafından açık ve anlaşılabilir niteliktedir.” sorusuna öğretmenlerin %49.1’i katılıyorum şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

“Program kazanımları öğrenme alanlarını genel anlamda yansıtmaktadır” sorusuna %64.9’u katılıyorum, %24.6’ü kısmen katılıyorum” ve “Program kazanımları öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde cevap vermektedir” %66.7’si katılıyorum %14’ü kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir.

Öğretmenler “Program kazanımları kendi aralarında birbirleriyle tutarlıdır.” sorusuna %52.6’sı katılıyorum, %28.9’u kısmen katılıyorum ve “Program kazanımları öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olarak tasarlanmıştır.” %52.6’sı katılıyorum, %28.9’u kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir “Program kazanımları okullarımızda gerçekleştirilebilecek niteliktedir” sorusuna %50.9’u katılıyorum %31.6’sı kısmen katılıyorum ve “Program kazanımları toplumun genel beklentilerini yansıtmaktadır.” %44.7 kısmen katılıyorum, %43 katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir.

Görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler programında kazanımlar konusunda öğretmenlerin görüşlerinin ortalamalarına bakıldığında (3.67) katılıyorum şeklindedir. En düşük aritmetik ortalaması 3.38 ile programda kazanımlar toplumun genel beklentilerini yansıtmaktadır görüşü ile ilgilidir.

Tablo2: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programında İçeriklere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
2. Program içeriği ile kazanımlar arasında bir tutarlılık vardır X: 3.79	%	16.7	51.8	28.1	1.8	1.8
	f	19	59	32	2	2
5. Program içeriğinde yer alan bilgiler öğrenci seviyesini yansıtmaktadır X: 3.53	%	6.1	57	21.9	14	0.9
	f	7	65	25	16	1
10. Program içeriği açık bir şekilde anlaşılmalıdır. X:3.69	%	13.2	51.8	28.9	3.5	2.6
	f	15	59	33	4	3
14. Program içeriğindeki bilgilere bakıldığında, bu bilgilerin güncel ve geçerli olduğu görülmektedir. X:3.55	%	16.7	50	24.6	14	0.9
	f	19	57	28	16	1
19. Program içeriği öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak düzenlenmiştir. X:3.71	%	11.4	50.9	36.8	-	0.9
	f	13-	58-	42-	-	1-
23. Program içeriğini oluşturan alt disiplinler birbirleri ile ilişkili olarak yansıtılmıştır X:3.62	%	8.8	49.1	37.7	4.4	-
	f	10-	56-	43	5-	-
28. Programın içeriği dikkate alındığında günlük yaşamla ilişkilendirilebileceği görülmektedir X:3.67	%	7.9	59.6	25.4	61.1	0.9
	f	9	68	29	7	1
33. Program içeriğindeki konu alanları önceki öğrenmelerle ilişki kurulabilecek niteliktedir X:3.57	%	2.6	57.9	33	6.1	-
	f	3	66	38	7	-
36. Program içeriğinde yer alan bilgilerin sunuluş sırası öğretim ilkelerine uygun bir şekilde düzenlenmiştir. X:3.57	%	2.6	63.2	24.6	7.9	1.8
	f	3	72	28	8	2
39. Program içeriği açık, anlaşılabilir ve uygulanabilir bir niteliktedir. X:3.52	%	5.3	48.2	40.4	6.1	-
	f	6	55	46	7	-

Tablo 2’de görüldüğü gibi “Program içeriği ile kazanımlar arasında bir tutarlılık vardır” sorusuna öğretmenlerin %51.8’i katılıyorum, %28.1’i kısmen katılıyorum ve “Program içeriğinde yer alan bilgiler öğrenci seviyesini yansıtmaktadır” sorusuna öğretmenlerin %57’si katılıyorum, %21.9’u kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir.

“Program içeriği açık bir şekilde anlaşılmaktadır” sorusuna %51.8’i katılıyorum, %28.9’u kısmen katılıyorum ve “Program içeriğindeki bilgilere bakıldığında, bu bilgilerin güncel ve geçerli olduğu görülmektedir” sorusuna öğretmenlerin %50’si, %24.6’sı kısmen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir.

“Program içeriği öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak düzenlenmiştir” sorusuna %50.9’ı katılıyorum, %36.8’i kısmen katılıyorum ve “Program içeriğini oluşturan alt disiplinler birbirleri ile ilişkili olarak yansıtılmıştır” sorusuna ise %49.1’i katılıyorum, %37.7’si kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir.

Programın içeriği dikkate alındığında günlük yaşamla ilişkilendirilebileceği görülmektedir” sorusuna %59.6’sı katılıyorum, %25.4’si kısmen katılıyorum ve “Program içeriğindeki konu alanları önceki öğrenmelerle ilişki kurulabilecek niteliktedir” sorusuna öğretmenlerin %57.9’u katılıyorum, %33’ü kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir.

“Program içeriğinde yer alan bilgilerin sunuluş sırası öğretim ilkelerine uygun bir şekilde düzenlenmiştir.” Sorusuna %63.2’si katılıyorum, %24.6’sı kısmen katılıyorum ve “Program içeriği açık, anlaşılabilir ve uygulanabilir bir niteliktedir” %48.2’i katılıyorum, %40.4’ü kısmen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tabloda görüldüğü gibi, soruların aritmetik ortalamasına bakıldığında programın içeriği konusunda öğretmenlerin (3.62) katılıyorum görüşünde olduğu görülmüştür. İçerik bakımında program olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Ders Programında Yer Alan Eğitim Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

3. Sosyal Bilgiler derslerinde anlatım öğretim ilkelerinden hareketle işlenmektedir. X:3.87	%	20.2	53.5	21.1	4.4	0.9
	f	23-	61-	24-	5-	1-
6. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin dikkatini konuya ve kazandırılacak davranışlara çekilmektedir 3.81	%	20.2	51.8	21.1	3.5	3.5
	f	23	59	24	4	4
9.Sosyal Bilgiler dersi öğrencileri dersin kazanımlarından haberdar edilmektedir. 3.65	%	7	59.7	25.4	7.9	-
	f	6	68	29	9	-
11.Sosyal Bilgiler derslerinde öğretime başlamak için gerekli önkoşul davranışları belirlenmektedir. 3.71	%	20.2	39.5	34.2	3.5	2.6
	f	23	45	39	4	3
13. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin önceden sahip oldukları davranışlarla, yeni derste kazanacakları davranışlar ilişkilendirilmektedir. 3.72	%	18.4	48.2	23.7	7	2.6
	f	21	55	27	8	3

15. Sosyal Bilgiler dersi bilgiyi aktarmaktan çok öğrencilere bilgiye ulaşmaları konusunda yol göstermektedir. 3.67	%	16.7	44.7	28.1	10.5	-
	f	19-	51-	32-	12-	-
18. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin anlatılanları kavrayabilmeleri içerik açık, anlaşılabilir bir şekilde ifade edilmektedir. 3.79	%	14.9	53.5	28.9	1.8	0.9
	f	17	61	33-	2	1
20. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler soru sormaya ve cevap vermeye isteklendirilip, cesaretlendirilmektedir. 3.85	%	17.5	56.1	21.9	3.5	0.9
	f	20	64	25	4	1
22. Sosyal Bilgiler dersi öğrenciler etkileşim içinde birbirlerinden öğrenmelerine imkan sağlamaktadır. 3.85	%	15.8	59.6	18.4	6.1	-
	f	18	68	21	7	-
25. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin görüşlerini açık, özgür bir şekilde ifade etmelerine fırsat verecek demokratik ortamları sağlamaktadır. 3.78	%	14.9	52.6	28.9	2.6	0.9
	f	17	60	33	3	1
27. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin yansıtıcı düşünmesini, yaratıcı olmasını, bireysel ve grup problemlerini çözmesini gerektirecek etkinliklere yönelik uygulamalar yapılmaktadır. 3.67	%	6.1	61.4	27.4	4.4	0.9
	f	7	70	31	5	1
29. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler tartışma bitiminde ana temaları da belirleyerek, ortaya çıkan düşünceler konusunda genel özetler yapmaktadır. 3.49	%	12.3	39.5	37.7	6.1	-4.4
	f	14	45	43	7	5
31. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat edilmektedir. 3.47	%	7	42	43	7	0.9
	f	8	48	49	8	1
34. Sosyal Bilgiler derslerinde iletişim bütün öğeleriyle uygulanmaktadır. 3.64	%	9.6	55.3	24.6	10.5	
	f	11-	63-	28-	12-	-
37. Sosyal Bilgiler derslerinde kazanımlar öğretim ortamlarında gerçekleştirilmektedir. 3.42	%	2.6	50.9	36	-7	3.5
	f	3	58	41	8	4

Tablo 3’de görüldüğü gibi “Sosyal Bilgiler derslerinde anlatım öğretim ilkelerinden hareketle işlenmektedir” sorusuna öğretmenlerin %53.5’i katılıyorum %21.1’i katılıyorum ve “Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin dikkatini konuya ve kazandırılacak davranışlara çekilmektedir” sorusuna %51.8’i katılıyorum, %21.1’si kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir.

“Sosyal Bilgiler dersi öğrencileri dersin kazanımlarından haberdar edilmektedir” sorusuna öğretmenlerin %59.7’si katılıyorum, %25.4’si kısmen katılıyorum ve “Sosyal Bilgiler derslerinde öğretime başlamak için gerekli ön koşul davranışları belirlenmektedir” sorusuna öğretmenlerin % 39.5’si katılıyorum,% 34.2’si kısmen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir.

“Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin önceden sahip oldukları davranışlarla, yeni derste kazanacakları davranışlar ilişkilendirilmektedir” sorusuna öğretmenlerin %48.2’si katılıyorum, %23.7’si kısmen katılıyorum ve

“Sosyal Bilgiler dersi bilgiyi aktarmaktan çok öğrencilere bilgiye ulaşmaları konusunda yol göstermektedir.” sorusuna öğretmenlerin %44.7’si katılıyorum %28.1’i kısmen katılıyorum şeklinde yanıtlamıştır.

“Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin anlatılanları kavrayabilmeleri içerik açık, anlaşılabilir bir şekilde ifade edilmektedir.” sorusuna öğretmenlerin %53.5’i katılıyorum, %28.9i kısmen katılıyorum ve “Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler soru sormaya ve cevap vermeye isteklendirilip, cesaretlendirilmektedir” sorusuna öğretmenlerin %56.1katılıyorum, %21.9’si kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir.

“Sosyal Bilgiler dersi öğrenciler etkileşim içinde birbirlerinden öğrenmelerine imkan sağlamaktadır” %59.6’sı katılıyorum, %18.4’ü kısmen katılıyorum ve “Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin görüşlerini açık, özgür bir şekilde ifade etmelerine fırsat verecek demokratik ortamları sağlamaktadır” sorusuna öğretmenlerin %52.6’sı katılıyorum, %28.9’u kısmen katılıyorum şeklinde yanıtlamıştır.

“Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin yansıtıcı düşünmesini, yaratıcı olmasını, bireysel ve grup problemlerini çözmesini gerektirecek etkinliklere yönelik uygulamalar yapılmaktadır” sorusuna %61.4’ü katılıyorum, % 27.4’ü kısmen katılıyorum şeklinde yanıtlamışlardır. “Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat edilmektedir” sorusuna öğretmenlerin %42’si katılıyorum cevabı verirken %43’ü kısmen katılıyorum şeklinde cevaplamıştır.

“Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler tartışma bitiminde ana temaları da belirleyerek, ortaya çıkan düşünceler konusunda genel özetler yapmaktadır” %39.5’i katılıyorum, %37.7’si kısmen katılıyorum şeklinde yanıtlamıştır ve “Sosyal Bilgiler derslerinde iletişim bütün öğeleriyle uygulanmaktadır” %55.3’ü katılıyorum, %24.6’sı kısmen katılıyorum, “Sosyal Bilgiler derslerinde kazanımlar öğretim ortamlarında gerçekleştirilmektedir” %50.9’u katılıyorum %36’sı kısmen katılıyorum şeklinde yanıtlamıştır.

Tabloda görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler öğretmenleri programı eğitim durumları açısından (3.69) “katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Eğitim durumlarını değerlendirirken olumlu görüş belirtmişlerdir.

Tablo4: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Ders Programından Değerlendirmeye İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

8. Program değerlendirmesinde alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ağırlık verilmektedir X:3.77	%	10.5	61.4	22.8	-	-
	f	12-	70-	26-	6-5.3	-
16. Program değerlendirmesi öğretim içeriği, öğretim amaçları, öğretim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim ortamları, öğrenci performanslarını kapsamaktadır. X:3.67	%	4.4	63.2	28.1	4.1	-
	f	5	72	32	5	-
24. Program değerlendirmelerinde objektif araçlar kullanılmaktadır X:3.83	%	27.2	30.7	41.2	-	0.9
	f	31	35	47	-	1-
32. Program değerlendirmelerinde programla ilgili tüm kişilerden (öğretmen, öğrenci, yöneticiler, veliler vb.) bilgi alınmaktadır X:3.56	%	7	49.1	36.8	7	-
	f	8	56	42	8	-
40. Program değerlendirmesi programın başladığı andan itibaren, bitiminden belli bir süre sonraya kadar devam etmektedir X:3.41	%	1.8	47.2	41.2	9.6	
	f	2	54	47	11	-

Tablo 4’e göre, “Program değerlendirmesinde alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ağırlık verilmektedir” sorusuna öğretmenlerin %61.4’ü katılıyorum “Program değerlendirmesi öğretim içeriği, öğretim amaçları, öğretim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim ortamları, öğrenci performanslarını kapsamaktadır” sorusuna ise %63.2 katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir.

“Program değerlendirmelerinde objektif araçlar kullanılmaktadır” sorusuna %41.2 kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programında değerlendirmeye ilişkin ortalamalarına bakıldığında (3.64) “katılıyorum” şeklinde görülmüştür.

Tablo 5: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	N	X	S	F	t	Serbestlik	P
Bayan	46	143.02	21.93	.660	-1.529	112	.129
Erkek	68	149.38	21.68				

Tablo 5’da görüldüğü gibi, 114 öğretmenin 46’sı bayan, 68’i ise erkek öğretmendir. 4-5 Sosyal Bilgiler programına ilişkin öğretmen görüşlerinde göre bayan öğretmenlerle ile erkek öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı “t” testiyle yoklanmış, gözlenen .129 P değeri 112 serbestlik ve .05 manidarlık düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bayan ve erkek öğretmen görüşlerinin birbirinden farklı olmadığı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Programı Öğretmenlerin Kıdemlerine İlişkin Bulgular

İlköğretim 4-5. Sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin kıdem durumlarına sayı, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminde Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Sayı ve Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları

Kıdem	N	X	Ss
1-5 yıl	-	-	-
6-10 yıl	2	134.50	26.16
11-15 yıl	39	160.64	15.41
16-19 yıl	6	137.00	31.15
20+ yıl	67	140.01	20.69

Tablo 6’da görüldüğü gibi, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler 2, 11-15 yıl olanlar 39, 16-19 yıl kıdeme sahip olanlar 6, 20 yıl üstünde kıdeme sahip olanlar 67 olarak belirlenmiştir.

İlköğretim 4-5. Sınıflarda Sosyal Bilgiler programına ilişkin öğretmenlerin mesleki kıdem durumlarına göre görüşlerinin farklılık gösterip göstermediğine ilişkin puan ortalamaları arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7: 4-5 Sosyal Bilgiler Programında Görüşlere Göre Öğretmenlerin Kıdemlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Veri Grupları	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	11434.67	3	3811.557	9.790	.000
Gruplar İçi	42826.45	110	389.331		
Toplam	54261.13	113			P < .05

Tablo 7’e göre, 4-5 Sosyal Bilgiler dersi programına ilişkin olarak öğretmenlerin kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir farkın olup olmadığı tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre P=.000 bulunmuştur. Buna göre 0.05 düzeyinde öğretmenlerin kıdemlerine göre görüşleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Buna göre 0.05 düzeyinde öğretmen görüşleri arasında anlamlı fark vardır. (P < 0.05).Farkın nereden kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD test sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: 4-5 Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Olarak Kıdem Durumlarına Göre Öğretmen Görüşleri Arasındaki Puanların Tukey HSD Testi Çözümlemesi

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	(I) KIDEM	(J)	Ortalama farkı(I-J)	Std.Hata	P	
TUKEY HSB	2.00	3.00			.266	
		4.00			.999	
		5.00			.980	
	3.00	2.00				.266
		4.00*				.036
		5.00*				.000
	4.00	2.00				.999
		3.00*				.036
		5.00				.984
	5.00	2.00				.980
		3.00*				.000
		4.00				.984

3. grup ile 4. Grup arasında(11-15 yıl kıdemi olanlar ile 16-19yıl arası kıdeme sahip olanlar arasında) 3. Grup ile 5. Grup arasında (11-15 yıl kıdemi olanlar ile 20+ yıl arasında) anlamlı fark olduğu görülmüştür.

4-5 Sosyal Bilgiler Programı Öğretmenlerin Mezuniyetlerine İlişkin Bulgular

İlköğretim 4-5. Sınıflarda Sosyal Bilgiler öğretmenlerin mezuniyet durumlarına sayı, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri tablo 'da verilmiştir.

Tablo 9: Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminde Öğretmenlerin Mezuniyet Durumlarına Göre Sayı ve Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları

Mezuniyet	N	X	Ss
1	3	109.00	8.66
2	38	142.76	22.65
3	8	130.37	15.51
4	57	153.50	19.50
5	6	153.83	17.55
6	2	146.81	21.91

Tablo 9'da görüldüğü gibi, Öğretmen okulu mezunları 3, Eğitim Enstitüsü mezunları 38, Eğitim yüksekokulu mezunları 8, Eğitim Fakültesi mezunları 57, Fen Edebiyat mezunları 6, diğer fakültelerden 2 öğretmen bulunmaktadır.

İlköğretim 4-5. Sınıflarda Sosyal Bilgiler programına ilişkin öğretmenlerin mezuniyet durumlarına göre görüşlerinin farklılık gösterip göstermediğine ilişkin puan ortalamaları arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 10'da verilmiştir.

Tablo10 : 4-5 Sosyal Bilgiler Programında Görüşlere Göre Öğretmenlerin Mezuniyetlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Veri Grupları	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	10228.809	5	2045.762	5.018	.000
Gruplar İçi	44032.322	108	407.707		
Toplam	54261.13	113			

P < .05

Tablo10'a göre, 4-5 Sosyal Bilgiler dersi programına ilişkin olarak öğretmenlerin mezuniyet değişkenine göre aralarında anlamlı bir farkın olup olmadığı tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre $P = .000$ bulunmuştur. Buna göre 0.05 düzeyinde öğretmenlerin kıdemlerine göre görüşleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Buna göre 0.05 düzeyinde mezuniyet değişkenine göre öğretmen görüşleri arasında anlamlı fark vardır. ($P < 0.05$).Farkın nereden kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD test sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11: 4-5 Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Olarak Mezuniyet Durumlarına Göre Öğretmen Görüşleri Arasındaki Puanların Tukey HSD Testi Çözümlemesi

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	(I) GÖREV	(J) GÖREV	P	
TUKEY HSB	1.00	2.00	.067	
		3.00	.624	
		4.00*	.004	
		5.00*	.026	
		6.00	.737	
		2.00	1.00	.067
	2.00	3.00	.615	
		4.00	.121	
		5.00	.812	
		6.00	.993	
		3.00	2.00	.624
		3.00	.615	
	3.00	4.00 *	.035	
		5.00	.269	
		6.00	1.000	
		4.00	1.00 *	.004
		2.00	.121	
		3.00 *	.035	
	4.00	5.00	1.000	
		6.00	.780	
		5.00	1.00 *	.026
		2.00	.812	
		3.00	.269	
		4.00	1.000	
5.00	6.00	.849		
	6.00	1.00	.737	
	2.00	.993		
	3.00	1.000		
	4.00	.780		
	5.00	.849		

1.grup ile 4. Grup ve 5. Grup arasında (Öğretmen okulu mezunları ile Eğitim Fakültesi mezunları ve Fen Edebiyat mezunları arasında) , 3grup ile 4. Grup (Eğitim yüksekokulu mezunlar ile Eğitim Fakültesi mezunları arasında) arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Tablo 12: Sosyal Bilgiler Dersinde 4-5 Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Sınıf Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sınıf	N	X	S	F	t	Serbestlik	P
4.	58	145.00	19.97	1.547	-.900	112	.370
5.	56	148.00	24.37				

Tablo 'da görüldüğü gibi, 114 öğretmenin 58'i 4.sınıf, 56'sı ise 5. sınıf öğretmenidir. 4-5.sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin öğretmen görüşlerinde göre 4. ve 5. Sınıf öğretmenleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı "t" testiyle yoklanmış, gözlenen .370 P değeri 112 serbestlik ve .05 manidarlık düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. 4. ve 5. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin birbirinden farklı olmadığı söylenebilir.

Tablo 13: Hizmetiçine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Hizmetiçi eğitim	N	X	S	F	t	Serbestlik	P
Alan öğretmen	15	147.73	16.79	2.063	.173	112	.863
Almayan Öğretmen	99	146.68	22.65				

Tablo 13 'de görüldüğü gibi, 114 öğretmenin 15'i sosyal bilgiler dersi programı ile ilgili olarak hizmetiçi eğitim kursuna katılırken, 99'u hizmet içi eğitim kursuna katılmamıştır. 4-5.sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin öğretmen görüşlerinde göre hizmet içi eğitim alan öğretmenlerle almayan öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı "t" testiyle yoklanmış, gözlenen .863 P değeri 112 serbestlik ve .05 manidarlık düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Hizmet içi kurs alan ve hizmet içi kurs almayan öğretmenlerinin görüşlerinin birbirinden farklı olmadığı söylenebilir.

Öğretmenlere sorulan açık uçlu sorularda programın beğendikleri yönleri için, Sosyal Bilgiler Programıyla öğretim yapmanın eski programa göre daha kolay olduğunu, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerle yapılan etkinliklerle kazanımlara kolay ulaştıklarını, programı uygulanırken yakın çevreyle ilişkilendirme yapılabildiklerini, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile öğrencilerin derse katılımının arttığını, öğrencilerin kendilerinden beklenen araştırma ve öğrenme çabalarını sergilediklerini ve programı uygulanırken ara disiplinlerle ilişkilendirme yapılabildiklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin programla ilgili olarak getirdikleri eleştiriler ise, gelenekçi yaklaşımla yetiştikleri için yeni programa ilişkin bilgi eksikliklerinin olduğunu, araç gereç sıkıntısı çektiklerini, ölçme ve değerlendirmenin daha anlaşılır olması gerektiği ve en çok ölçme değerlendirmede zorlandıklarını, programa göre hazırlanan ders kitaplarında bilgilerin yeterli olmadığını, etkinlik sayılarının fazla olması ve etkinliklerin uygulanması için ders saati sayısının az olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu Eğitim Fakültesi mezunu oldukları halde programda yer alan öğeler ve konularla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

4. ve 5. sınıf öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programında yer alan kazanım, içerik, eğitim durumları ve değerlendirmeye ilişkin ortalamalarına bakıldığında "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu görüş belirttikleri görülmüştür. İlgili araştırmalar bu görüşü destekler niteliktedir (Aykaç ve Başar, 2005; Gömlüksiz ve Bulut, 2006; Dündar, Kayhan ve Yel, 2006; Güven, Gökbulut ve Yel, 2006; Ece, 2007; Geçit, 2010).

Sosyal bilgiler ders programına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinde cinsiyet, okuttukları sınıf, hizmet içi eğitim değişkenine göre fark bulunmamıştır. İlgili araştırmalar sonucu destekler niteliktedir (Gömlüksiz ve Bulut, 2006; Bulut, 2006).

Öğretmenlerin kıdem ve mezuniyet durumuna göre görüşleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

ÖNERİLER

- 1.Sosyal Bilgiler programı konusunda öğretmenlere bilgilendirme çalışmaları içeren hizmet içi eğitim kursları verilmelidir.
- 2.Programda uygulanması öngörülen öğrenme yaklaşımları ve değerlendirme teknikleri hakkında ciddi ve sistematik bir hizmet içi eğitim verilmelidir. Bu hizmet içi eğitimin uygulamaya dönük olmasında büyük yarar vardır. Özellikle yapılandırmacılık, öğrenci merkezli öğrenme, çoklu zekâ, bireysel farklılıklara duyarlı öğretim ve aktif öğrenme yaklaşımlarının esas aldığı ilke, kuram ve uygulamalar örneklerle öğretmenlere uygulamalı bir şekilde hizmet içi eğitim ile kazandırılmalıdır.
- 3.Yeni programda öğretme-öğrenme ortamının zenginleştirilmesi açısından, okulların kaynak, araç-gereç ve materyal ihtiyacının karşılanması sağlanmalıdır.
- 4.Sosyal Bilgiler dersine ayrılan haftalık ders saati süresinin artırılması sağlanmalıdır.
- 5.Öğretmenlerin program hakkındaki görüş ve düşüncelerini dikkate alınarak düzenlemeler yapılmalıdır.

Not: Bu çalışma 26-28 Nisan 2012 tarihlerinde Antalya'da 46 Ülkenin katılımıyla düzenlenmiş olan "3rd International Conference on New Trends in Education and Their Implications"da sözlü bildiri olarak sunulmuş olup, "Journal of Research in Education and Teaching" Bilim Kurulu tarafından yayınlanmak üzere seçilmiştir.

KAYNAKÇA

Akar, C. (2001), İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi,Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Ata, Bahri. (2006), "Sosyal Bilgiler Öğretim Programı", Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım, ed. C. Öztürk, , Ankara: PegemA Yayıncılık. s. 71-83.

Aykaç, N., Başar, E. (2005), "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi", Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım,Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, , Kayseri. s.343-361.

Baysal, N. Z. (2006), "Hayat Bilgisi: Toplumsal ve Dogal Yasama Bütüncül Bir Bakış", Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı BirYaklaşım, ed. C. Öztürk, , Ankara: Pegem A Yayıncılık. s.1-19.

Büyükkaragöz, S. ,Çivi, C. (1999), Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2005), Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme, , Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö., Kaya, Z. (2003), "Eğitimle İlgili Temel Kavramlar", Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Özcan, (2006), Öğretme Sanatı, , Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Dilek, D.(2001) Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi, Ankara: Pegem A Yayınları.

Doğanay, A.(2004). "Sosyal Bilgiler Eğitiminin Genel Amaçları Ne Olmalıdır?", Dokuz Eylül Üniversitesi, I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Tebliği, İzmir, (15-17 Mayıs).

Dündar, Hakan; Kayhan, Cahit ve Yel, Selma. "İlköğretim Sosyal Bilgiler 4-5Programının Değerlendirilmesi". Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı C:1, Gazi Üniversitesi, Ankara:14-16 Nisan 2006.

Dündar, Hakan; Kayhan, Cahit ve Yel, Selma. "İlköğretim Sosyal Bilgiler 4-5 Programının Değerlendirilmesi". Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı C:1, Gazi Üniversitesi, Ankara:14-16 Nisan 2006.

Ece, Bahriye.(2007). “İlköğretim Birinci Kademe 2005 Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Afyonkarahisar İli Örneği)”.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erden, M.(1996). Sosyal Bilgiler Öğretimi, , Ankara :Alkım Yayınları.

Geçit,Y.(2010).” Sosyal Bilgiler Eğitimi “Öğretim Programları Konulu Çalışmalar” Üzerine Bir Araştırma”, 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20 -22 Mayıs 2010), Elazığ, s.50-55.

Gömlüksiz, M. N. ve Bulut, (2006). “Yeni Sosyal Bilgiler Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi.” Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi. (47), s. 393–421.

Güven, Sevim; Gökbulut, Yasin ve Yel, Selma.(2006). “4.ve 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri”. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı C:2, , Ankara: Gazi Üniversitesi ,14-16 .

Nisan Karaduman, H. (2005), “Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Dersle İlişkin Tutumlarına, Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MEB. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4 ve 5. Sınıflar). TTKB, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

Özdemir, S. M. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Değerlendirilmesi, Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde, Ed. Mustafa Safran, , Ankara: Pegem A Yayınları, s: 18-46.

Öztürk, C. , Dursun, D.(2005). (Editörler: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek). “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegem Yayınları.

Piriçdane, M. (1997). İlköğretim 1. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programının Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış YLT), Ankara.

Sağlam, H.İ.(2006), Türkiye’deki Davranışçı ve Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretim Uygulamasının Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış DT), Erzurum.

Sağlamer, E. (1997).“Sosyal Bilgiler”, Çağdaş Eğitim, Sayı: 232, Ankara, (Mayıs).

Sönmez, V. (1998).Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu, Ankara: Anı Yayınları.

Sönmez, V. (2005), Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu, Ankara: Anı Yayıncılık.

Sözer, E.(1998). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme”, Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Editör: Gürhan Can)., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.

Tan, Ş. (2006), Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yaşar, S. (2005), Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16Kasım, , Kayseri :Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s:329-342.

Yılmaz, H, Sümbül, A. M. (2003), Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Konya: Çizgi Kitabevi.